

Tillsynsrapport 2017

Kemibranschen

Augusti 2017

stockholm.se

Sammanfattning

Tillsynsarbetet har bedrivits i planerad omfattning, överlag har enbart smärre brister konstaterats vilka har åtgärdats eller är under åtgärdande. Inga kemikalieolyckor eller incidenter har inrapporterats under året.

Återkommande tillsyn under en rad år har medverkat till att dom större miljöriskerna identifierats och förebyggts samt lättåtgärdade mindre risker åtgärdats. Egenkontrollen är överlag väl utvecklad och dokumenterad.

Förvaltningens arbete syftar nu främst till att bibehålla den redan uppnådda nivån på verksamheternas miljöarbete samt tillse att arbetet med åtgärder av mindre och komplicerade miljörisker, energibesparing, utfasning av miljöfarliga kemikalier med mera fortskrider.

Under året har mycket tid lagts ned på tillståndsarbete med Octapharma samt utredning av utsläpp av oktylfenol till spillvattennätet.

Innehåll

Sammanfattning	3
Innehåll	4
Beskrivning av branschen	5
Kemikaliebranschens företag	
B-verksamheter	
C-verksamheter	
U-verksamheter	
Under året upphörda verksamheter	
IED-anläggningar	
Tillsynsarbetet	6
Omfattning	
Vad prioriteras i tillsynen	
Tillsynsresultat	7
Sammanställning	
Indikatorer för miljöarbetet i branschen	
Statusredovisning av inspekterade tillståndspliktiga företag	
Planerat arbete	12
Tillsynsplanering 2017	

Beskrivning av branschen

Kemibranschen är en blandning av olika typer av verksamheter som bland annat hanterar stora volymer kemikalier. I branschen ingår företag som producerar färg, läkemedel, reagenser, tillsatser och rengöringsmedel. Det ingår även en verksamhet som tillverkar proteser samt ett företag som rengör containrar som innehållit kemikalier.

Ett flertal av de tillståndspliktiga verksamheterna är stora och unika ur nationellt perspektiv. Förutom en stor kemikaliehantering är en del verksamheter transportintensiva och/eller stora energiförbrukare.

Kemikaliebranschens företag

B-verksamheter

SIKA	tillverkar betongtillsatser
Tankclean	tvättar transportcisterner
Recipharm Stockholm	tillverkar läkemedel
Swedish Orphan Biovitrum	tillverkar läkemedel
Octapharma	tillverkar läkemedel
Engwall o Claesson	tillverkar färg

C-verksamheter

Boule Medical	tillverkar reagenser
Prols	tillverkar rengöringsmedel
Paxymer	tillverkar plast
Team Olmed	tillverkar proteser

U-verksamheter

Ett antal mindre företag främst tillverkare av rengöringsprodukter.

Under året upphörda verksamheter

Ask chemicals Scandinavia AB

Tillverkningen av gjuterikemikalier har upphört. Ångpannan och oljecisternen har avvecklats medan övriga cisterner kommer att saneras och avvecklas under 2017. Tillverkningen av produkterna har flyttats till Tyskland och lokalerna i Älvsjö industriområde kommer enbart att användas som mellanlager. Avvecklingen av verksamheten, som klassats som såväl Seveso- som IED-anläggning innebär ökade förutsättningar för bostadsbebyggelse nära Älvsjö industriområde.

Hårologi

Tillverkningen av hårvårdsprodukter i Spånga har upphört och produktionsutrustningen har till stora delar sålts. Fastigheten kommer att nyttjas för bostadsbebyggelse. Kvarvarande verksamhet i Stockholm blir ett försäljningskontor.

IED-anläggningar

Octapharma och Swedish Orphan Biovitrum är klassade som IED-anläggningar och omfattas därför av industriutsläppsförordningen (2013:250) som är en följd av genomförandet av industriutsläppsdirektivet, IED, i svensk rätt.

Industriutsläppsbestämmelserna innebär skärpningar i kraven att tillämpa bästa tillgängliga teknik (BAT) och redovisa föroreningar jämfört med det gamla direktivet, IPPC. Bestämmelserna preciserar också kraven på tillsynsmyndigheternas arbete och rapportering.

Tillsynsarbetet

Omfattning

Då verksamheterna ofta är unika görs en individuell bedömning var tyngdpunkten på tillsynsarbetet ligger på det enskilda företaget.

Samtliga tillståndspliktiga verksamheter samt de större anmälningspliktiga verksamheterna får minst ett tillsynsbesök per år med undantag av Boule Medical som besöks vart annat år. Förvaltningen deltar även alltid vid periodiska besiktningar. Periodiska besiktningar och första-gångsbesiktningar finns som villkor i vissa tillstånd. Dessa utförs av oberoende besiktningsmän.

De mindre anmälningspliktiga verksamheterna besöks vart tredje år. De tillstånds- och anmälningspliktiga företagen betalar en fast årlig tillsynsavgift.

U-verksamheter besöks ungefär var femte år ofta i kampanjform och det arbetet timdebiteras.

Årligen utdebiteras drygt 380.000 kronor för tillsynsinsatserna.

Tillsynsbesöken är idag, förutom villkorskontroll, koncentrerade på tillsyn av hantering och förvaring av kemikalier, företagets egenkontroll samt uppföljning av tidigare kända brister som framkommit vid inspektioner eller vid genomgång av verksamheters egenkontroll. Andra områden som alltid beaktas är transporter, energiförbrukning samt utbyte av kemikalier.

Fokus på tillsynsarbetet under 2016 har som för 2015 legat på kemikaliehantering, -förvaring, -förteckning, egenkontroll samt utfasning av miljöfarliga kemikalier/komponenter.

Samtliga tillståndspliktiga verksamheter skall årligen komma in med en miljörapport. Vid genomgång kontrolleras, förutom att de kommit in i tid, villkorsuppfyllnad, vilka förändringar som skett och resultat av miljöarbetet. Granskningen kommuniceras och följs upp.

Med varierande intervall utförs en periodisk besiktning av externa konsulter hos de större verksamheterna. Förvaltningen deltar alltid vid dessa besök.

Förvaltningen deltar i samråd och remissarbete i tillståndprocessen samt ansvarar för remissarbete, miljöbedömning och beslut i anmälningsärenden.

När verksamheter läggs ner eller flyttas läggs tid på kontroll av eventuella markföroreningar på grund av kemikaliehanteringen. Vid klagomål sker utredningar. Därutöver sker kontakter med andra tillsynsmyndigheter, allmänhet och konsulter.

Vad prioriteras i tillsynen

Villkorsefterlevnad

Det primära i tillsynen är kontroll av att villkor och meddelade förelägganden efterlevs. Detta görs via inspektioner och genomgång av rapporter och analyser.

Kemikalier

Lastning/lossning, produktion och förvaring.

Kontroll av utformning av lokaler, skyddsutrustning samt rutiner för olyckor.

Kemikalieförteckning

En aktuell kemikalieförteckning påvisar riskerna för de olika kemikalierna samt omfattning och förändringar i kemikaliekonsumtionen

Substitution

Substitution av miljöfarliga kemikalier minskar omsättning av dessa i samhället och bidrar i många fall till att en miljövänligare produkt produceras.

Egenkontroll

En väl fungerande och dokumenterad egenkontroll är grunden för miljöarbetet och minimerar riskerna för miljöpåverkan.

Motivera och stötta

Flera av företagen har höga mål med sitt miljöarbete och koncerninterna mål som överstiger den nivå som kan krävas av ett genomsnittligt företag i branschen. För dessa fungerar förvaltningen som bollplank och kunskapsbank för goda exempel. För de mindre verksamheterna efterfrågas främst juridisk kunskapsförmedling och exempel på praktiska lösningar från liknande verksamheter.

Energi

Tillse att företagen arbetar aktivt med energibesparing samt växlar över från energiinventeringsarbetet till konkret energibesparingsarbete

Tillsynsresultat

Sammanställning

Kemikaliebranschen består av ett fåtal verksamheter som kontinuerligt fortsätter minska i antal. Hanteringen av kemikalier utgör en stor potentiell miljörisk. Efter långvarig tillsyn och förbättrad egenkontroll har större riskerna åtgärdats och de en ”enkla” åtgärderna redan vidtagits varvid miljöarbetet mer utgörs av att bibehålla den goda egenkontrollen samt att metodiskt även åtgärda mindre miljörisker.

Samtliga verksamheter har besökts under året i enlighet med tillsynsplanen. Överlag har enbart smärre brister konstaterats vid tillsynsbesöken vilka har åtgärdats eller är under åtgärdande. Inga förelägganden har behövt tillgripas. Inga kemikalieolyckor eller incidenter har inrapporterats.

Samtliga miljörapporter har kommit in inom föreskriven tid med undantag av Tankcleans rapport som försenades på grund av accessproblem till SMP (Svenska Miljöportalen) då det uppköpta bolaget GW Bulk & tank fusionerades in i moderbolaget. Rapporterna har generellt varit av god kvalitet.

Ett flertal anmälningar om förändringar av produktion har handlagts.

Egenkontrollen är generellt bra framför allt på de verksamheter som besöks årligen. Flera verksamheter har integrerat egenkontrollen i det interna styrsystemet. Den skriftliga dokumentationen av egenkontrollen kan i vissa fall ligga något efter för de mindre företagen. Egenkontrollprogrammen utvecklas och justeras kontinuerligt internt och efter tillsynsbesök.

Läkemedelstillverkarna lyder också under det regelverk som Läkemedelsverket och FDA, (Food and Drug Administration, den amerikanska livsmedels- och läkemedelsmyndigheten), satt upp för att trygga patientsäkerheten. Dessa regler innebär att företagen måste ha en lång rad rutiner och instruktioner för att säkerställa reglernas efterlevnad. Det arbetssätt som miljöbalkens krav på egenkontroll ställer efterfrågas alltså också från annat håll.

Inga kemikalieolyckor har inträffat under året. Ett flertal verksamheter har utvecklat sin kemikalieförteckning i enlighet med de riktlinjer som tagits fram inom storstadssamarbetet med Göteborg och Malmö.

De ökade energikostnaderna medför att energibesparingsarbete prioriteras i många verksamheter. Genom ny teknik, som exempelvis värmepumpar, och modernisering av produktionsutrustningar har energibesparingar uppnåtts.

Arbetet med att fasa ut kvarvarande miljöfarliga kemikalier går i många fall långsamt på grund av den tillverkade varans komplexitet och användningsområde. I flera fall sker utvecklingsarbetet i företags anläggningar utomlands och måste samordnas för många marknader.

Den verksamhet som genererat mest arbete under året är Octapharma där tillståndsarbete och utredning av utsläpp av oktylfenol varit omfattande.

Konflikt mellan vissa verksamheters möjligheter att fortsätta sin verksamhet/expandera och ökat bostadsbyggande föreligger fortfarande.

Indikator för miljöarbetet i branschen

Indikator	Årsmål	Resultat
Andelen besökta företag som inlett ett arbete med att effektivisera sin energianvändning.	100 %	100 %
Andelen besökta företag som inlett ett arbete med att effektivisera sina transporter	100 %	100 %

Samtliga verksamheter bedöms arbeta med att försöka minska sin energiförbrukning och kostnaderna och miljöbelastningen av sina transporter.

Statusredovisning av inspekterade tillståndspliktiga företag

Sika

Verksamheten bedriver sin verksamhet på Domnarvsgatan 15 i Lunda industriområde, Spånga. Verksamheten importerar och säljer kemiska produkter samt producerar kemisk-tekniska produkter, huvudsakligen betongtillsatsmedel för byggändamål.

Verksamhetens arbete med substitution av miljöfarliga kemikalier fortsätter systematiskt. Utfasning av konserveringsmedel innehållande formaldehyd är nära förestående. Kemikalieförteckningen är uppgraderad.

Återanvändning av reningsvatten i produktionsprocessen har påbörjats.

Energibesparingsarbetet fortgår och har införts i verksamhetens styrsystem.

Tankclean

Företaget bedriver verksamhet på terminalområdet i Älvsjö/Årsta. Verksamheten består av invändig tvätt av containrar och ett fåtal tankbilar och som innehållit olika typer av flytande kemiska produkter. Företaget som bedriver likande verksamheter på andra orter har köpt GW Bulk & Tank och fusionerat in verksamheten i moderbolaget. Antalet tvättar har fortsatt att öka. Samtliga analyser av dygnsprover avseende TOC visar mycket låga värden. Några olyckor eller incidenter har inte inträffat under året. Den utvecklade kemikalieförteckningen har anammats. Fortsatt arbete har lagts ned för att trimma in de energiförbrukande komponenterna i anläggningen för att minska den totala energiförbrukningen.

Recipharm Stockholm

Företagets anläggning ligger i Årsta där man kontraktstillverkar läkemedel på uppdrag av kund. Tillverkningsstegen är blandning av aktiva substanser, granulering med lösningsmedel eller vatten, torkning, malning, tablettslagning och i vissa fall dragering av tabletterna.

Verksamheten bedrivs i enlighet med villkoren i ett tillstånd från år 1991. Tillståndets mest verksamhetsspecifika villkor reglerar den mängd lösningsmedel som är tillåtet att släppa ut till luft.

Väster om Recipharm har det byggts nya bostäder där inflyttning nu har skett. Recipharm har genomfört flera åtgärder för att få ner bullret från fläktar och dylikt. Byggföretaget har låtit uppföra en bullerskärm på företagets tak längs hela västra sidan för att få ner bullret ytterligare.

Recipharm har under 2015 startat ett energieffektiviseringsprojekt. I projektet har det ingått att göra natt- och helginventeringar för att identifiera utrustning som går i onödan. En förslagslåda har satts upp där anställda kan tipsa om energieffektiviseringsåtgärder. En successiv övergång till ledbelysning pågår.

Verksamhetens miljörapport var utan anmärkning.

Swedish Orphan Biovitrum (SOBI)

Verksamheten producerar proteinläkemedel på kontraktbasis. Anläggningen finns på Kungsholmen. Tillstånd för verksamheten meddelades år 1995. Villkoren i tillståndet tar sikte på hantering av avloppsvatten och kemikalier.

SOBI har under år 2015 fortsatt sitt arbete med energi- och vattenbesparande åtgärder. Till exempel har kylare knutits ihop i ett värmeåtervinningssystem och man har identifierat ventiler som stått öppna i onödan och därför har kunnat stängas. Gamla lysrör byts successivt ut mot ledbelysning. Arbetet med att identifiera stora vattenförbrukare i verksamheten har fortsatt. Larmgränser för vattenförbrukningen har installerats.

Det har framkommit att det från företaget förekommer ett utsläpp av oktylfenol. Det mesta samlas upp och går som farligt avfall men en mindre del går till avloppet. Företaget har gjort beräkningar på hur stor mängd det rör sig om. Diskussioner pågår vad det finns för möjligheter att rena bort ämnet från avloppsvattnet.

Oktylfenolen ingår i Triton X-100, en kemikalie som används till virusinaktivering. Det är ett utfasningsämne enligt Kemikalieinspektionens Priodatabas med hänvisning till att det är hormonstörande och giftigt för vattenlevande organismer med långtidseffekter. Enligt Revaq som är ett certifieringssystem som arbetar för att minska flödet av farliga ämnen till reningsverk, att skapa en hållbar återföring av växtnäring samt att hantera riskerna på vägen dit, måste företag som släpper ut utfasningsämnen till avloppet ta fram en plan för substitution eller en plan för hur de ska upphöra med utsläpp till vatten. Företaget har under hösten undersökt möjligheterna att rena bort ämnet.

Verksamhetens miljörapport var utan anmärkning.

Octapharma

Octapharma bedriver sin verksamhet på nordvästra Kungsholmen. Företaget framställer proteiner ur blodplasma samt bereder de framtagna substanserna till injektions- eller infusionslösningar. Verksamheten bedrivs med stöd av ett tillstånd som slutligen fastställts under året.

Bolaget lämnade in ansökan om tillstånd till utökad verksamhet i början av år 2015 och nämnden yttrade sig över denna i september 2015. Förvaltningen konstaterade i yttrandet att bolaget bedriver ett aktivt arbete med att minska sin miljöpåverkan och tillstyrkte bolagets ansökan om utökad produktion. De frågetecken som fanns, och delvis kvarstår, handlar om bolagets förmåga att innehålla föreskrivet pH-intervall för utsläppt avloppsvatten samt utsläppet av oktylfenol (se nedan).

Länsstyrelsens miljöprövningsdelegation meddelade nytt tillstånd i början av år 2016, ett beslut som överklagades av bolaget då man ansåg att villkoret för pH-intervall för utsläppt avloppsvatten är felaktigt formulerat.

Mark- och miljödomstolen (MMD) ändrade i beslut i september 2016 det aktuella villkoret något och föreskrev lydelse enligt nedan:

8. Efter den 1 januari 2017 ska i utgående processavloppsvatten pH som begränsningsvärde ligga inom intervallet pH 6,5-10. Under maximalt 20 timmar per kalenderår får pH som begränsningsvärde ligga inom intervallet 10-11. Under 2016 ska pH som begränsningsvärde ligga inom intervallet 6,5-11. Mätning av pH ska ske kontinuerligt.

Även detta beslut överklagades av bolaget men Mark- och miljööverdomstolen beslutade den 24 november 2016 att inte meddela prövningstillstånd varför MMD:s villkor gäller.

Domstolen föreskrev en ”ventil” för pH-överskridanden genom de 20 timmarna där pH får ligga mellan 10 och 11. Någon motsvarande reglering av för låga pH-värden finns inte varför förvaltningen, i februari 2017, anmälde bolaget för villkorsbrott sedan pH-värdet vid utpumpning legat under 6,5. Noterbart i sammanhanget är att överträdelsen skett under några minuters tid och att nämnden och förvaltningen i samband med yttranden i tillståndsärendet noterat att det aktuella villkoret är tekniskt snarare än miljömässigt motiverat.

Bolagets nya processavloppsanläggning, som medger att vatten med avvikande pH kan kvarhållas och justeras innan utsläpp, har nu tagits i drift och förhoppningsvis ska pH-avvikelser inte längre förekomma.

Även från Octapharma förekommer utsläpp av oktylfenol, härrörande från användningen av Triton X-100, till avloppet. Omfattande provtagning på utgående vatten har utförts de senaste åren för att ta reda på hur stora mängder det rör sig om. Mot bakgrund av svårigheten att få analysresultaten att korrelera med teoretiska beräkningar av utsläppen har en ny analysmetod tagits fram under året. Arbetet fortsätter och såväl förvaltningen som SVOA deltar. En viktig fråga i sammanhanget är att värdera bolagets utsläpp gentemot andra källor, en uppgift som inte är alldeles enkel då oktylfenol tycks tillföras diffust med såväl spill- som dagvatten.

Under hela utredningsarbetet har bolaget arbetat med att identifiera de processteg där oktylfenol förekommer, hanteringen i olika delar, möjliga utsläppspunkter etc. etc. En rad åtgärder/förändringar har också vidtagits för att minimera risken för att oktylfenol ska förekomma i avloppsvattnet.

Nya bostäder har byggts mycket nära bolagets område och två klagomål på buller, fr.a. beroende på att utrustning (fläktar o.dyl.) havererat har förekommit. Bolaget har dock omgående åtgärdat problemen när de påtalats.

Verksamhetens miljörapport var utan anmärkning.

Engwall o Claesson

Företaget tillverkar färg i sin anläggning i Bandhagen. 79 % av produktionen utgörs av vattenbaserade färger. Verksamheten fick tillstånd år 1992 och de viktigaste villkoren avsåg arbete med att minska lacknaftautsläpp till luft samt villkor för utsläpp till vatten.

Företaget återanvänder om möjligt färger med fel nyans, s.k. felbrutna färger. Antingen genom att försöka hitta en annan kund som accepterar nyansen eller genom att låta färgen gå in i produktionen igen.

Verksamhetens miljörapport var utan anmärkning.

Prols

Verksamheten tillverkar framför allt rengöringsprodukter på Harpsundsvägen 160 i Högdalens industriområde. Verksamheten har under året gjort några mindre förändringar i produktsammansättningarna. Produkterna innehåller inga ämnen som finns registrerade på prioriterings- eller utfasningslistorna. Arbetet med energibesparingar har påbörjats.

Planerat arbete

Tillsynsplanering 2017

Förvaltningens bedömer att planeringen och prioriteringarna som gjordes föregående år fortfarande är korrekta och fortsätter arbetet enligt dessa.

De nya reglerna för märkning av kemiska produkter inkluderande nya varningssymboler kommer att kontrolleras under året.

Konflikten mellan vissa verksamheters möjligheter att fortsätta sin verksamhet/expandera och utökat bostadsbyggande medför att mer tid kommer att få läggas ned på information till berörda parter.

Indikator för miljöarbetet i branschen kommer att kompletteras med

Andelen företag som uppfyller samtliga gällande tillståndsvillkor	100 %
---	-------

